

Závěry Rady Evropské unie a členských států zasedajících v Radě o posílení reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu

KONSTATUJÍCE, že radikalizace vedoucí k terorismu a násilnému extremismu představuje, vzhledem ke své mnohostranné a dynamické povaze, významné a měnící se výzvy, jež je třeba řešit i na justiční úrovni, a to zejména ze strany členských států, ale také případně prostřednictvím koordinované podpory na evropské úrovni v souladu se Smlouvami;

PŘIPOMÍNÁJÍCE, že Rada v rámci strategie EU pro boj proti terorismu^[1] přijala v červnu 2014 revidovanou „strategii EU pro boj proti radikalizaci a náboru teroristů“^[2] a v prosinci 2014^[3] a červnu 2015^[4] poukázala na důležitost předcházení tomuto jevu a boje proti němu jako na prioritu pro budoucí činnost;

PŘIPOMÍNÁJÍCE, že Evropská rada ve svém prohlášení ze dne 12. února 2015^[5] zdůraznila nezbytnost vytvoření iniciativ v oblasti rehabilitace v justičním kontextu s cílem zabývat se faktory, které přispívají k radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, mimo jiné ve věznicích;

NA ZÁKLADĚ jednání ministrů spravedlnosti o účinné reakci soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, uskutečněných ve dnech 29. a 30. ledna 2015 a zakončených společným prohlášením z Rigy, jakož i na základě rozpravy ministrů během pracovního oběda dne 13. března 2015 a nejnověji na základě výsledků ministerské konference ze dne 19. října 2015 věnované této otázce;

S OHLEDEM NA SKUTEČNOST, že ve sdělení Komise s názvem „Předcházení radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu: silnější reakce EU“^[6], v Evropském programu pro bezpečnost z dubna 2015^[7], jakož i v závěrech Rady o obnovené strategii vnitřní bezpečnosti z června 2015^[8] jsou specifické otázky odklonu od teroristické činnosti, rehabilitace, deradikalizace a boje proti radikalizaci považovány za jednu z priorit pro činnost v příštích letech;

Rada Evropské unie a členské státy zasedající v Radě

POVAŽUJÍ za nezbytné přijmout meziodvětvový a multidisciplinární přístup za účelem účinného řešení radikalizace vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, při zohlednění všech různých aspektů: prevence, vyšetřování, stíhání, odsouzení, rehabilitace a opětovné integrace,

POVAŽUJÍ za nezbytné zajistit přiměřenou koordinaci a součinnost mezi všemi příslušnými veřejnými i soukromými zúčastněnými stranami, a to zejména státními zástupci a soudci, s využitím stávajících právních nástrojů a politik v plném souladu se zásadami právního státu a s Listinou základních práv Evropské unie,

S PATŘIČNÝM ZOHLEDNĚNÍM rizik pro veřejnou bezpečnost,

VĚDOMY SI toho, že je nezbytné rozlišovat jak podle skutečných potřeb a konkrétních rizik jednotlivých místních situací, vnitrostátních právních systémů a organizace soudnictví, tak i dotčených zúčastněných stran a subjektů, a tedy uplatňovat individuální přístup,

DOCHÁZEJÍ proto K ZÁVĚRU, že k reakci trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu by přispěla níže uvedená opatření, NALÉHAVĚ VYZÝVAJÍ všechny příslušné zúčastněné strany, aby daná opatření prováděly, kdykoli a kdekoli to bude možné, a ZDŮRAŽŇUJÍ zásadní úlohu místních aktérů.

1. Struktura a organizace režimů zadržování

– Členské státy by měly provádět uváženou a individuálně přizpůsobenou politiku pro předcházení radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu ve věznicích, uzpůsobenou vnitrostátním okolnostem a potřebám dotčených osob, která by mohla zahrnovat prvky jako například:

- vytvoření nástrojů pro posuzování rizik a nástrojů pro odhalování počátečních známek radikalizace a posílení sdílení informací mezi různými aktéry v systému trestního soudnictví,
- zajištění odpovídajícího počtu řádně školených náboženských představitelů ve věznicích a poskytování podpory sociálním pracovníkům a asistentům,
- poskytování možností vězňům vzdělávat se a rozvíjet schopnosti kritického myšlení,
- vytvoření bezpečného vězeňského prostředí, které umožní provádění účinných programů rehabilitace a opětovné integrace, přičemž pozornost je třeba věnovat úrovni respektu a interakce mezi vězeňským personálem a zadrženými osobami,
- v této souvislosti pokračování v práci na zlepšování podmínek ve věznicích v souladu s vytvořenými pravidly a probíhající činností v této oblasti v rámci Rady Evropy,

– členské státy by měly v této souvislosti vycházet ze získaných poznatků, osvědčených postupů a doporučení navržených sítí pro zvyšování povědomí o radikalizaci (RAN), a zejména pracovní skupinou zástupců vězeňských a probačních orgánů („RAN Prison and Probation“), nejnověji v jejím hodnotícím dokumentu z října roku 2015 nazvaném „Potírání radikalizace ve věznicích a během probace“,

– síť RAN by měla i nadále poskytovat platformu pro výměnu osvědčených postupů v této otázce a přispívat k přezkumu příručky pro boj proti radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, zejména ve věznicích, vypracované v roce 2008 Rakouskem, Francií a Německem,

– členské státy by měly podle potřeby vytvářet v rámci přípravy na propuštění programy zaměřené na deradikalizaci, odklon od teroristické činnosti a rehabilitaci, které budu prováděny ve věznicích, a po propuštění programy zaměřené na podporu opětovné integrace,

– členské státy by měly využívat střediska excelence sítě RAN a jeho nabídky poskytovat jim při vytváření těchto programů na požádání podporu.

2. Alternativní nebo další opatření jiná než stíhání či zadržování

– členské státy by měly přistupovat k řešení problematiky zahraničních teroristických bojovníků multidisciplinárním a celostním způsobem, spočívajícím mimo jiné v tom, že ve vhodných případech bude docházet k výměně relevantních informací mezi donucovacími orgány, bezpečnostními službami a státními zastupitelstvími, a případně i s místními orgány a sociálními pracovníky; za tímto účelem by mohly být vytvořeny multidisciplinární orgány nebo pracovní metody nebo jiným způsobem zajištěno integrované sledování případů,

– členské státy by měly plně využívat potenciál Evropského informačního systému rejstříků trestů (ECRIS) a Komise by měla předložit návrh na rozšíření systému ECRIS tak, aby se vztahoval i na státní příslušníky třetích zemí,

– členské státy by při zohlednění organizace svého vnitrostátního soudního systému a s využitím flexibilních prvků svého systému trestního soudnictví (pro mladistvé) měly zvážit konkrétním potřebám uzpůsobený a individuální přístup založený na řádném posouzení rizik s náležitým zohledněním bezpečnostních aspektů a aspektů veřejné bezpečnosti, případně včetně alternativních nebo dalších opatření jiných než stíhání či zadržování ve všech fázích řízení, včetně rehabilitace, mimo jiné jakožto podmínky pro probaci nebo odklad trestů odnětí svobody,

– členské státy by měly zvážit využití a další rozpracování nástroje k posuzování rizik pro potřeby soudních orgánů, který by měl být využíván při zvažování výše uvedených alternativních nebo dalších opatření, na základě individuálního přístupu, včetně možnosti opětovného posouzení rizika v pravidelných intervalech s ohledem na skutečnost, že deradikalizace je dynamický proces; v této souvislosti využívat výsledků činnosti, kterou již vykonala Rada Evropy a Mezinárodní středisko pro boj proti terorismu (ICCT).

3. Integrace, rehabilitace a opětovná integrace

– členské státy by měly stát v čele úsilí o řešení základních faktorů radikalizace vedoucí k terorismu a násilnému extremismu prostřednictvím cílených preventivních opatření, vypracováváním opatření a programů, a to i v oblasti vzdělávání, přispívajících k soudržnosti, které budou prosazovat základní práva, zásady právního státu a demokracii a podporovat inkluzivní, tolerantní a pluralitní společnosti,

– místní, celostátní, evropské a mezinárodní orgány by společně s občanskou společností měly vypracovat metody a nástroje, které by napomohly rozbít stereotypy a vypracovat protiargumentaci zaměřenou na různé cílové skupiny, mimo jiné prostřednictvím vytváření sítí a veřejných prostor pro dialog,

– v této souvislosti by členské státy za podpory Komise a příslušných agentur EU měly řešit zejména využívání internetu k radikalizaci teroristů a pro účely jejich náboru, jakož i k nenávisným výrokům online, které vyvolávají strach, šíří falešné představy a stereotypy se zaměřením na konkrétní komunity a skupiny a podněcují násilí a nenávist, a to zejména rozvíjením spolupráce, včetně spolupráce s poskytovateli internetových služeb, týkající se strategické komunikace a případně jednotek pro oznamování internetového obsahu, a to například tím, že budou nadále poskytovat finanční a jinou podporu jednotce Europolu pro oznamování internetového obsahu a poradnímu týmu pro strategickou komunikaci ohledně Sýrie,

- členské státy by měly zavést opatření umožňující provádět ve věznicích i mimo ně rehabilitaci a deradikalizaci nebo usilovat o odklon od teroristické činnosti, jakož i sociální reintegraci navrátilců a těch, jimž bylo zabráněno v cestě, která budou uzpůsobena místní situaci a individuálním případům,
- členské státy by měly zapojit oběti a rehabilitované bývalé zahraniční teroristické bojovníky, jakož i sociální pracovníky, komunity a rodiny,
- členské státy by si měly vzájemně vyměňovat zkušenosti a osvědčené postupy, pokud jde o rehabilitaci, deradikalizaci a úsilí o odklon od teroristické činnosti, prováděné ve věznicích či mimo ně,
- členské státy by měly využívat střediska excelence sítě RAN a jeho nabídky poskytovat jim při vytváření těchto programů na požádání podporu.

4. Odborná příprava

- Členské státy by měly poskytnout zdroje pro náležitou odbornou přípravu všech aktérů (pracovníků věznic, probačních úředníků, soudců atd.) zapojených do řešení problematiky radikalizovaných násilných extremistů nebo těch, u nichž hrozí riziko, že se budou radikalizovat, a to trvalým a multidisciplinárním způsobem a za využití podpory dostupné na úrovni EU a na mezinárodní úrovni,
- Evropská síť pro justiční vzdělávání (EJTN), Evropská policejní akademie (CEPOL) by s využitím odborných znalostí Eurojustu, střediska excelence sítě RAN a ve vhodných případech i Evropské organizace pro probaci (CEP) a Evropské organizace vězeňských a nápravných zařízení (EuroPris) měly členským státům poskytovat podporu formou celé řady kurzů odborné přípravy (tradičních kurzů, webinářů, výměny pracovníků, ...) určených celému řetězci aktérů v trestním soudnictví zabývajících se terorismem; v této souvislosti je třeba se zaměřit zejména na metodiku posuzování rizik a na vypracování programů rehabilitace, využívání alternativních řešení namísto zadržování, jakož i možnost obdobných kurzů odborné přípravy pro aktéry mimo oblast soudnictví, kteří se problematikou radikalizovaných osob zabývají.

5. Získávání poznatků prostřednictvím monitorování a výměny postupů

- Eurojust by měl pomocí svého nástroje pro sledování odsouzení za terorismus (TCM) monitorovat trendy a vývoj příslušného legislativního rámce a relevantní judikatury v členských státech, pokud jde o terorismus a násilnou radikalizaci, včetně využívání alternativních opatření jiných než stíhání a zadržování, a přispívat tak k dalšímu rozvoji politiky v oblasti trestního práva zaměřené na zahraniční teroristické bojovníky,
- Eurojust, síť RAN (prostřednictvím svých pracovních skupin a svého střediska excelence), EJTN a ve vhodných případech i Europol, jakož i CEP a EuroPris, by měly podporovat výměnu stávajících vnitrostátních postupů a poznatků získaných v rámci těchto postupů, rovněž s využitím výsledků činnosti jiných příslušných subjektů (zejména UNICRI^[9] a GCTF^[10]), kterou již vykonaly v rámci reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu, zejména pokud jde o otázky zmíněné v bodech 1 až 4:

- struktura a organizace vazebních zařízení,
- soudci, státní zástupci i pracovníci věznic by měli využívat nástroje pro posuzování rizik k tomu, aby vyhodnotili míru ohrožení ze strany zahraničních teroristických bojovníků a navrátilců,
- systémy „třídění“, jejichž cílem je posoudit co nejvhodnější „přístup“ k řešení jednotlivých případů,
- alternativní nebo další opatření jiná než stíhání nebo zadržování, a zejména programy rehabilitace ve věznicích i mimo ně,
- spolupráce mezi příslušnými zúčastněnými aktéry, a to jak v rámci justičního kontextu, tak mimo něj, včetně odborné přípravy,
- politika v oblasti trestního práva týkající se zahraničních teroristických bojovníků,
- využívání internetu a sociálních platform.

6. Financování

- Komise by měla usnadnit výše uvedené unijní financování programů odborné přípravy pro jednotlivé zúčastněné strany a pro konkrétní projekty, v souladu s pravidly příslušných programů financování,
- Komise by měla členským státům zpřístupnit finanční prostředky na vypracování programů deradikalizace / rehabilitace pro potřeby věznic i pro použití při trestním řízení, zejména na základě přednostního využití vhodných příkladů osvědčených postupů členských států, jakož i podpořit zřizování těchto programů střediskem excelence sítě RAN,
- členské státy by měly realizovat konkrétní projekty zaměřené na lepší provádění právních předpisů týkajících se rasismu a xenofobie, mimo jiné prostřednictvím odborné přípravy soudců, státních zástupců a policistů; Komise za tímto účelem poskytne cílené financování,
- členské státy by měly podporovat organizace občanské společnosti v zájmu prosazování tolerance a boje proti trestným činům z nenávisti a nenávisné rétorice, mimo jiné prostřednictvím protiargumentace online, přičemž k tomuto úsilí přispěje i Komise,

- Komise by měla prostřednictvím Evropského sociálního fondu podpořit používání politik sociální integrace,
- členské státy by měly vybízet jednotlivé zúčastněné strany, včetně aktérů v oblasti trestního soudnictví, místních orgánů a občanské společnosti, aby plně využívaly dostupného financování,
- výše uvedená opatření je třeba provádět v mezích finančních zdrojů stanovených ve víceletém finančním rámci a tyto otázky by se měly stát součástí přezkumu tohoto rámce v polovině období.

7. Vnější rozměr

- EU by měla na mezinárodní úrovni podporovat opatření v oblasti reakce trestního soudnictví na radikalizaci vedoucí k terorismu a násilnému extremismu a pomáhat v tomto ohledu partnerům ve třetích zemích s náležitým zohledněním místní situace a bezpečnostních aspektů a aspektů veřejné bezpečnosti,

VYZÝVÁ předsednictví, Komisi a protiteroristického koordinátora EU, aby vhodným způsobem a ve vhodné době předložili Radě zprávu o pokroku v provádění těchto závěrů.

[1] 14469/4/05

[2] 9956/14

[3] 16526/14

[4] 9951/15

[5] SN 10/15

[6] 5451/14

[7] 8293/15

[8] 9798/15

[9] Výzkumný institut OSN pro otázky meziregionálního zločinu a trestní spravedlnosti

[10] Globální fórum pro boj proti terorismu

Press office - General Secretariat of the Council of the EU

Rue de la Loi 175 - B-1048 BRUSSELS - Tel.: +32 (0)2 281 6319

press@consilium.europa.eu - www.consilium.europa.eu/press